

Otázka: Psychologie

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Peťan

= věda o duši

- z řečtiny **psyché** - duše, **logos** - věda
- společensko-přírodní věda o člověku, jejímž předmětem je prožívání a chování jedince
- první pokusy analyzovat prožívání a chování člověka spadají do starověkého Řecka

- **Aristoteles**
  - první autor odborných spisů na toto téma
  - napsal spis O duši
  - 4. stol. př. n. l.

- od nejstarších dob je psychologie součástí filosofie

- druhá polovina 19. stol. - psychologie vzniká jako samostatná věda (1879 - v Německém Lipsku, první psychologická laboratoř - zakladatelem byl Wilhelm Wundt)

- **přístupy k psychologii:**

- laický
- vědecký
- narativní (umělecký)

- **cíle psychologie:**

- teoretické
- praktické

- **úkoly psychologie:**

- pozorování (jejich vlastnosti)
- působit na jedince (výchova)
- vzdělávání během života
- uspořádání podmínek a věcí, ve kterých lidé žijí

Základní pojmy:

- chování

- soubor vnějších jevů, které jsou zpracováním a vyjádřením stavu jedince
- 2 druhy - **expresivní** - impulsivní chování, člověk nic nepředstírá, dává najevo to, co cítí, a jak myslí

- **adaptivní** - přizpůsobivé chování, častější pro dospělé, chování promyšlené, cítí se úplně jinak, než se projevuje, předstírání

- prožívání

- souhrnný název pro všechny vnitřní, subjektivní psychické procesy a stavy, které dohromady tvoří celek
- psychické procesy - emoce

- stavy - nálady, vášně
  - 2 skupiny
    - vědomí = psychika
- člověk si uvědomuje svoje stavy a procesy, které prožívá
  - nevědomí = prožívání, které si člověk neuvědomuje
- zautomatizované činnosti, příklad: neuvědomit si, jestli se zamčelo, dýchání, mrkání
  - stavy mezi vědomím a nevědomím - při usínání, probuzení, při horečce

Soustava psychologických disciplín:

- Teoretické (základní)
- Speciální
- Aplikované (praktické)

Základní:

- obecná psychologie - podává celkový obecný obraz o člověku, studuje nejobecnější poznatky
- sociální psychologie - zabývá se jedincem ve společnosti, chováním a prožíváním v sociálních skupinách (rodina, třída, vesnice, parta,...)
- vývojová psychologie - zabývá se jednotlivými stádii psychického vývoje jedince
- vývoj psychiky v čase, od 0narození, až po smrt.
- psychologie osobnosti - zabývá se strukturou osobnosti, zkoumá podobnosti a odlišnosti mezi lidmi psychického rázu
- studuje charakter, temperament

- psychopatologie – zabývá se chorobnými změnami v psychice jedince nebo psychickými poruchami
- studování léčby
- dějiny psychologie – studují vývoj této vědní disciplíny

Aplikované (praktické):

- pedagogická psychologie – zabývá se problematikou efektivního vyučování
- zabývá se problematikou výchovy a vzdělání
- psychologie práce – studuje mezilidské vztahy na pracovišti
- studuje vztahy člověka a techniky
- poradenská psychologie – poskytuje rady svým klientům
- př.: linky bezpečí, manželské poradny, sezení s psychologem
- zaměřuje se na diagnostiku psych. poruch a jejich léčení
- forenzní psychologie – soudní psychologie
- zabývá se analýzou jednání pachatele trestních činů
- psychologie sportu
- psychologie reklamy

Speciální:

- zoo psychologie – psychologie zvířat
- psycholingvistika – zabývá se vztahem mezi myšlením, řečí a jazykem

- diferenciální psychologie - zjišťuje a objasňuje tzv. interindividuální psychické rozdíly mezi lidmi (pohlaví, věk, profese)
- psychometrie - zabývá se vytvářením diagnosticko-psychologických testů (testy IQ, temperament)
- farmakopsychologie - zabývá se působením léku, chem. látek na lidskou psychiku

Psychologické směry:

1) **Hlubinná psychologie** = psychoanalýza = „rozbor duše“

- 3 podsměry - klasická psychologie (Sigmund Freud)
- analytická psychologie (C. G. Jung)
- individuální psychologie (A. Adler)

Klasická psychologie

Sigmund Freud - vídeňský psychiatr, lékař a psycholog

- *1856 Příbor na Moravě, +1939
- vystudoval medicínu, zabýval se neurózami (hysterie, koktání, tiky)
- zabýval se nevědomím - tvrdil, že nevědomí je ovládáno pudy, nejsilnější pud je libido (sexuální pud)
- pudy zkoumal pomocí hypnózy
- koncepce lidské psychiky
- rozdělení lidské osobnosti
  - ID - jádro lidské osobnosti, nejhlubší vrstva lidské osobnosti

- skládá se z pudů a instinktů
- hravé, vitální, tvořivé
- nevědomá stránka prožívání
  - EGO – individuální prožitky a zkušenosti člověka
- mezistupeň mezi ID a SUPEREGEM
  - SUPEREGO = svědomí, etická složka člověka, dané výchovou
- Freud svými výzkumy zjistil vztah mezi minulou zkušeností člověka a jeho současnými problémy – upozornil, že nevědomí má velký vliv na chování člověka
  - zavádí pojmy Oidipovský komplex – dítě asi kolem 4 let je výrazně psych. vázáno na rodiče opačného pohlaví, syn vázán na matku
  - elektřin komplex – dcera vázaná na otce
- princip slasti – člověk vyhledává, co mu je příjemné
- zabýval se i sněním – dílo Výklad snů

Analytická psychologie

zakladatelem **C. G. Jung**

- navázal na S. Freuda, byl jeho žákem
- prožívání a chování člověka je ovlivňováno archetypy (= kolektivní nevědomí lidstva)
  - má je každý člověk uvnitř sebe
  - člověku se zjevují ve snech a ve fantaziích
  - apelují uvědomění smyslu života
  - rozděluje lidi na dvě skupiny – naslouchají archetypům (lidé tvořiví)
- ignorují archetypy (lidé povrchní)

Individuální psychologie

A. Adler - za podstatné považuje začlenění člověka do společnosti a ztotožnění se s ním

- člověku znemožněno -> vzniká komplex méněcennosti -> kompenzuje si ho touhou pomoci

2) Neopsychoanalýza

představitelem **E. Fromm**

- zabývá se lidskou svobodou, vlastnictvím, existencí člověka a politickým tlakem na jedince

- díla:

- Strach ze svobody - každý politický nátlak způsobuje odcizování člověka sama sobě -> vzdáváme se své svobody
- Být nebo mít - zabývá se moderní společností, důležitější pro člověka něco mít nebo vlastnit nebo plnohodnotně žít -> názor: moderní společnost jako spotřební dává přednost něco vlastnit

3) Asocianismus

- zabývá se propojováním myšlenek na základě podobností

4) Behaviorismus

- věda o chování člověka

- vznikla ve 20. letech 20. století v USA

- zakladatelem **J. B. Watson**

- zabývá se chováním člověka a jeho reakcí na podněty z okolí

- chování = naučená odpověď na určitý podnět
- S-R systém
- přeceňování role výchovy
- opomíjely vrozené psychické předpoklady

5) **Neobehaviorismus**

- zabývá se chováním člověka
- na chování nemá vliv pouze výchova, ovlivnění i vrozenými psychickými dispozicemi -> velkou roli hraje dědičnost
- mezi podnět a reakci vkládají nějaký článek
- S-R
- představitelé: **Skinner, Tolman**

6) **Tvarová psychologie**(= celostní, gestaltismus)

- všechny psychické projevy je nutno zkoumat jako celek, nelze je chápat izolovaně
- „celek je více než suma částí“
- představitelem **Köhler**

7) **Kognitivní psychologie**(poznávací)

- za rozhodující považuje poznávací (kognitivní) procesy jedince, pomocí kterých si každý z nás vytváří obrazy (vnitřní modely)

- v určité situaci se chováme vždy stejně podle modelů a obrazů
- představitel **Kelly**

8) Humanistická psychologie

- 50. léta 20. století
- zabývá se především prožíváním
- za důležité považuje, jak člověk vnímá sám sebe
- předpoklad, že každý člověk je v životě hnán dopředu touhou seberealizace (může vést k spokojenému životu)
- představitelé: **Maslow, Rogers**

9) Transpersonální psychologie

- 60. léta 20. století
- zabývá se rozšířením vědomí (= mimořádný vztah vědomí, navozený léky - drogy, klinickou smrtí, pod vlivem hypnózy)
- představitelem Američan českého původu **Stanislav Grof**